

Oslo, 30.09.2022

Innspill til kunstmeldingen

Norwegian Crafts (NC) og Office for Contemporary Art Norway (OCA) takker for muligheten til å komme med innspill i forbindelse med Kulturdepartementets arbeid med kunstmeldingen. Vårt mandat er å fremme visuell kunst fra Norge internasjonalt. Vi er Kulturdepartementets og Utenriksdepartementets operative virkemiddelapparat for å øke og profesjonalisere internasjonal deltagelse for norske kunstnere og det norske kunstfeltet. OCA og NC er medlemmer av nettverket Norwegian Arts Abroad (NAA).

Våre organisasjoner innehar særlig innsikt og kompetanse knyttet til internasjonalisering av visuell kunst fra Norge og vil i dette innspillet fokusere på regjeringens spørsmål knyttet til økt internasjonalt samarbeid. Vi henviser videre til våre tidligere innsendte separate innspill til *den internasjonale strategien* (2021) hvor vi blant annet beskriver konkrete resultater fra vårt arbeid.

Et internasjonalt kulturløft

Det er positivt at Regjeringen er tydelig på at de vil styrke kunstnerøkonomien¹ og at de har signalisert et internasjonalt kulturløft². Dette er målsetninger som vi støtter og som legger til rette for en ambisiøs satsning på internasjonalt samarbeid og utveksling.

OCA og NC har opparbeidet et solid internasjonalt omdømme og har et stort potensial for å utvikle de oppgavene som løses i dag, utvide virkemiddelapparat og iverksette flere tiltak for å bidra til globalt samspill og internasjonal aktivitet for norske kunstnere og det norske kunstfeltet for øvrig. Våre faglige program og virkemiddelapparat bidrar til faglig utvikling og legger til rette for økte inntekter.

Vi bidrar til å styrke den frie kunsten sine vilkår for internasjonal aktivitet og gjør faglige vurderinger etter armlengdes avstandsprinsippet³. Vi arbeider utfra en forståelse om at kunstnere og kunsten opererer dynamisk på kryss og tvers av lokale, nasjonale og internasjonale nettverk og at kunsten slik sett er global. Et kunstnerisk uttrykk som har utviklet seg i en særlig lokal sammenheng kan vel så ofte ha et nasjonalt, globalt og universelt nedslagsfelt. Derfor er det avgjørende å understøtte langsiktig dialog og utveksling som et grunnleggende kjennetegn ved arbeidet for å fremme norsk kunst internasjonalt.

Vi vil også understreke at den visuelle kunsten innehar en spesielt viktig rolle i en gjennommediert samtid. Den visuelle kunsten bidrar til vår felles refleksjon, bearbeidelse og forståelse av bildekultur og visuelle uttrykk, både lokalt og globalt.

Dette er aspekter ved den visuelle kunsten som understøtter behovet for å styrke den internasjonale aktiviteten sett fra et internasjonalt perspektiv på ytringsfrihet. Norsk kunst og kulturpolitikk kjennetegnes av fokus på kunstnerisk frihet og vilkårene for den frie kunsten. Den kunstneriske friheten ivaretas blant annet ved at offentlig finansiering forventes å benytte transparente tilskudds strukturer hvor faglige vurderinger gjøres på armlengdes avstand fra bevilgende myndigheter og politikere. Dette er verdier som understøtter kunstneriske ytringsmuligheter, ytringsvilje og ytringsvilkårene.

OCA og NC anbefaler at kunstmeldingen fremhever behovet for et internasjonalt kulturløft.

¹ Hurdalsplattformen

² https://www.regjeringen.no/no/tema/utenriksaker/inter_kultur/kultur/kulturinnsats/id2459963/

³ https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/styrer_raad_utvalg/kulturutredningen/mangset_armlengdes_avstand.pdf

Den norske modellen – Trekantsamarbeid mellom NAA, UD sentralt og utestasjonene

Internasjonalt samarbeid er avhengig en fleksibel, langsiktig og samlet internasjonal innsats. En sentral bestanddel av den internasjonale innsatsen er samordnet gjennom organisasjonene i nettverket Norwegian Arts Abroad (NAA) og trekantsamarbeidet mellom NAA, UD sentralt og utestasjonene. Vi mener at også KUD sin rolle og posisjon i dette samarbeidet med fordel kan tydeliggjøres, og at organisasjonene i NAA sitt forhold til KUD bør styrkes.

Det operative arbeidet og tiltakene for internasjonalisering av norsk kunst og kultur er organisert primært gjennom departementene KUD og UD samt Norwegian Arts Abroad-organisasjonene NORLA, Music Norway, NFI, OCA, Norwegian Crafts, DogA og DTS. NAA-organisasjonens tilskuddsordninger og operative arbeid finansieres i all hovedsak av KUD, og det er i stor grad KUDs driftsmidler til NAA som muliggjør organisasjonenes arbeid.

Samtidig er UD's prosjektmidler og støtteordninger forvaltet av NAA-organisasjonene viktige verktøy i internasjonaliseringen av norsk kunst og kultur. Trekantmodellen mellom NAA, UD's kulturseksjon sentralt og de norske utestasjonene har ledet an i internasjonaliseringsarbeidet i flere tiår.

I Nordisk sammenheng er den norske modellen ansett som velfungerende og den bør styrkes. Tydeligere koordinering mellom departementene, og helhetlige satsinger gjennom hele virkemiddelapparatet fra Regjeringens side vil være fordelaktig.

Utestasjonene

NC og OCA samarbeider tett med norske ambassader om blant annet ekspertbesøk til Norge og aktiviteter som involverer norske kunstnere i de respektive landene. Vi har dessverre registrert at norske utestasjoners kulturressurser i mange tilfeller kuttes og at det blir stadig færre ansatte på utestasjonene med kunst- og kulturkompetanse når kulturmedarbeiderstillingene ikke blir erstattet. Dette er en utvikling som bør snus for å legge til rette for sterke samarbeid og muligheter for kunstnere og kunstfeltet.

Midlene som norske utestasjoner kan tildele til ekspertreiser er et eksempel på et essensielt virkemiddel for å sikre kontakt mellom det norske og det internasjonale kunstfeltet som bidrar til å bygge nettverk for norske aktører, NAA-organisasjonene og utestasjonene parallelt.

Vår erfaring fra innsikt i andre land sine modeller og fra internasjonale nettverk levner lite tvil om at den norske modellen er effektiv og treffsikker. Utestasjonenes spisskompetanse og områdekunnskap, departementets overblikk og NAA-organisasjonenes nærhet til sine respektive felt nasjonalt og internasjonalt gjør modellen smidig og operativ. Det er kort avstand mellom kunst- og kulturaktørenes behov og virkemiddelapparatet, noe som gjør veien til internasjonalisering og eksport kort for den enkelte aktøren. Den norske modellen legger også grunnlaget for større internasjonale satsinger på tvers av fagfelt, noe Frankfurt-satsingen og Venezia-biennalen i 2022 er gode eksempler på.

Kunstnermeldingen bør adressere behovet for å styrke den eksisterende samarbeidsmodellen. Langsiktig styrking av de primære virkemidlene i dette systemet – KUD, UD, utestasjonene og NAA – bør prioriteres.

Vi anbefaler å:

- styrke den norske modellen med samarbeid mellom KUD, UD, utestasjonene og NAA.
- tydeliggjøre KUD sin rolle i den norske modellen. NAA organisasjonene bør være KUDs rådgiver i internasjonale saker, på samme måte som NAA organisasjonene rådgir UD i kulturarbeidet.
- prioritere internasjonalisering av kunst og kultur fra Norge ved å styrke virkemiddelapparatet i NAA organisasjonene.
- prioritere kunst og kultur i porteføljen til UD og utestasjonsansatte, og på den måten styrke trekantsamarbeidet.

Tiltak for å øke internasjonal aktivitet

Markedsmuligheter, kunstneriske ambisjoner og risikovilje

Et av områdene vi jobber med knytter seg til virkemiddelapparatet som bidrar til at flest mulig kunstnere skal få realisert internasjonale prosjekter og at kunsten skal nå et internasjonalt publikum og marked. Dette oppnås ved at Norges-baserte kunstnere får innpass hos internasjonale gallerier, museer, biennaler, kunstneropphold, og andre viktige visningsarenaer, og ved at norske gallerier er aktive internasjonalt gjennom messedeltakelser og internasjonale utstillingsamarbeid. OCA og NC tilrettelegger for denne aktiviteten gjennom en kombinasjon av program- og nettverksarbeid, kompetansebygging og tilskuddsordninger.

Internasjonal aktivitet krever spesialkompetanse og mange ressurser, og internasjonal suksess forutsetter at man har kommet til et visst «modningsnivå» – at man er «eksportklar». OCA og NC innehar kompetansen og nettverket som bidrar til at kunstnere, gallerier og andre aktører lykkes med sine internasjonale prosjekter.

International Support for Galleries and Independent Exhibitions Spaces (ISGIES) – marked og messedeltagelse for gallerier

En sentral andel av omsetningen av visuell kunst foregår på de mange kunstmessene rundt om i verden, hvor både private og offentlige samlere kjøper inn verk til sine samlinger. Internasjonale gallerier som representerer norske kunstnere, og norske gallerier med internasjonal aktivitet, bidrar til omsetning av norsk kunst i utlandet. Ettersom omfanget av gallerier med aktivt salgspunkt er forholdsvis lite i Norge er det spesielt viktig for norske kunstnere og gallerier at de oppnår kontakt med internasjonale kjøpere, enten digitalt eller ved fysisk tilstedeværelse med utstillinger eller messeaktivitet.

I dag bidrar vi til at norske gallerier får etablert kontakt med internasjonale kunstmesser og yter tilskudd til deres deltakelse via tilskuddsordningen ISGIES, finansiert av KUD. Tilskuddsordningen er et godt virkemiddel, men når ikke sitt fulle potensiale fordi flere av de aktuelle visningsstedene har behov for kompetanse og personale som kan dedikere tilstrekkelig med arbeidstid til internasjonalt arbeid. Det vil være fordelaktig at KUD ser på forholdene for støtteapparatet nasjonalt og hvilke virkemidler som vil være med på å legge grunnlaget for et sterkt hjemmemarked og utvikling av nødvendig kompetanse i gallerifeltet. Dette kan være i form av tilskudd til selvorganiserte visningssteder, kompetanseprogrammer og aspirantordninger.

Tilgang på internasjonale nettverk

Internasjonal aktivitet krever tilgang på nettverk. OCA og NC jobber strategiske med våre besøksprogram og inviterer internasjonale kuratorer, institusjonsledere og presse til Norge. Dette er effektive virkemidler som gir Norgesbaserte kunstnere tilgang til internasjonale kontakter og muligheter. Vi kan skilte med en lang rekke resultater fra internasjonale besøksprogram hvor kunstnere har blitt invitert til betydningsfulle visningssteder, museer og biennaler, samt at de følges opp av internasjonale gallerier som både deltar på de største salgsmessene og sørger for at kunstnerskapene blir kjøpt inn til viktige samlinger – både private og offentlige. OCA og NC kan med fordel ta en større rolle i arbeidet med å utvikle og bidra til nettverksbygging for institusjoner som ønsker å utvikle og gjennomføre besøksprogram.

Utvikle og styrke finansiering for kunstnerne – reise-, frakt- og produksjonstilskudd

OCA og NC administrerer en reisetilskuddsordninger for Norske og Norgesbaserte kunstnere som har internasjonale utstillinger og prosjekter. Dette er et svært effektivt virkemiddel i internasjonalisering av norsk kunst. Kompetente fagutvalg sikrer at prosjektene som mottar produksjonstilskudd holder høy kunstfaglig kvalitet, og at de foregår på relevante arenaer som gir kunstnerne synlighet og bidrar til å bygge opp under kunstnerens internasjonale karriere.

Vi ser et behov for å utvikle og styrke denne ordningen slik at vi kan sikre produksjonsvilkårene til kunstnere som er aktive internasjonalt, samt å gjøre dem mer konkurransedyktige i en internasjonal sammenheng. Stadig flere kunstnere i det visuelle kunstfeltet arbeider på et kostnads- og omfangsnivå som går langt utover rammene for de eksisterende prosjektstøtteordningene. Det er velkjent at visuelle kunstnere har store kostnader til produksjonen av enkeltverk, men det blir også stadig mer utbredt for kunstnere å ha et profesjonelt produksjonsapparat rundt seg, som kan sammenlignes med scenekunst- og filmproduksjoner.

Ved å legge til rette for ambisiøse og langsiktige prosjekter gjennom internasjonal prosjektstøtte så vil kunstneres potensiale og ambisjonsnivå understøttes på en måte som vil bidra til å kunne oppnå større internasjonalt gjennomslag. På samme tid vil styrkede produksjonsvilkår for internasjonale prosjekter kunne bidra til profesjonalisering og utvikling av flere arbeidsplasser i kunstfeltet, herunder produsenter og teknikere.

Vi anbefaler å:

- styrke UD reise og frakstøtte – International support – forvaltet av OCA og NC
- styrke internasjonal prosjekt- og produksjonsstøtte forvaltet av OCA og NC. Ordningen bør gjøres permanent.
- videreutvikler tilskuddsordningen ISGIES slik at flere norske gallerier kan satse internasjonalt.

Nasjonale tiltak som bidrar til internasjonal satsning

Kunstnere og kunstfeltets internasjonale potensiale er avhengig av solide nasjonale strukturer og tiltak som legger til rette for kunstnerisk utvikling. Det visuelle kunstfeltet er et økosystem bestående av kunstnere, medlems- og kompetanseorganisasjoner, kunsthaller og kunstsentre, selvorganiserte visningssteder, museer, gallerier, utdannings- og forskningsinstitusjoner, kuratorer og kritikere. Et fungerende økosystem og et sterkt hjemmemarked er essensielt for økt internasjonalisering av kunst og kultur. Vi vil spesielt fremheve arbeidsstipendene og potensialet som innkjøp av kunst til museumssamlinger har på kunstneres internasjonale muligheter.

Langsiktige og solide arbeidsstipend

Kunstnerstipendene går direkte til kunstnerne og bidrar til økonomisk stabilitet som gjør at kunstnerisk aktivitet kan være kunstnerens hovedbeskjeftigelse med fordypning og faglig utvikling. Dette tiltaket bidrar effektivt til et bredt mangfold av kunstnere, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn. Langsiktige og substansielle stipender legger til rette for at kunstnere kan planlegge med lengre horisont, høyere ambisjonsnivå, og større kunstneriske risikovilje noe som legger til rette for en internasjonal karriere.

Innkjøp av kunst – relevans for å bygge internasjonale kunstnerskap

Innkjøp av kunst fra nålevende kunstnere er et tiltak som bidrar til å styrke hele økosystemet i det visuelle kunstfeltet – fra den skapende kunstneren til visningssteder og gallerier, til de regionale museenes samlinger som bidrar til historieskriving og formidling av vår samtid.

Tiltaket har også et stort potensial for å bidra til styrkede internasjonale markedsmuligheter. Rapporter fra enkeltaktører i gallerifeltet har bekreftet at museumsinnkjøpene har bidratt til å kunne løfte og synliggjøre kunstnere som tidligere ikke har hatt internasjonal oppmerksomhet. Dette tyder på at annerkjennelsen og den kunstfaglige soliditeten som bekreftes ved museumsinnkjøp ikke kun er grunnleggende nødvendig for å opprettholde relevante nasjonale samlinger, men også bidrar aktivt som en positiv kraft for den enkelte kunstner og dens muligheter internasjonalt.

Vi anbefaler å:

- styrke det nasjonale virkemiddelapparatet som bidrar til å legge grunnlaget for internasjonale kunstnerisk aktivitet. Herunder langsiktige og substansielle stipendordninger for profesjonelle kunstnere
- gjennomføre reformen av utstillingsøkonomien basert på innspill fra Norske Kunsthåndverkere, Norske Billedkunstnere og Samisk Kunstnerforbund- Sámi Dáidda čehpiid Searvi.
- styrker driftstilskuddet til visningssteder, kunstmønstringer og biennaler, museer og gallerier slik at de er bedre rustet til å jobbe internasjonalt.
- styrker museenes innkjøp av kunst fra nålevende kunstnere.

Om Norwegian Crafts

Norwegian Crafts er et ideelt aksjeselskap etablert av Norske Kunsthåndverkere i 2012. Norwegian Crafts' formål er å styrke posisjonen til norske samtidig kunsthåndverk internasjonalt gjennom arbeid på fem strategiområder: utstillinger, markedsutvikling, teoriutvikling, nettverksbygging og utveksling, og støtteordninger. Organisasjonen mottar driftstilskudd fra Kulturdepartementet og prosjektmidler fra Utenriksdepartementet. Norwegian Crafts forvalter en støtteordning for frakt- og reise på vegne av Utenriksdepartementet og rådgir departementet og deres utestasjoner på feltet kunsthåndverk. Organisasjonen er medlem i nettverket Norwegian Arts Abroad og Balansekunst

Om Office for Contemporary Art Norway

Office for Contemporary Art Norway (OCA) er en ideell stiftelse opprettet av Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet i 2001. Stiftelsens formål er å fremme billedkunstnere i Norge, herunder Sápmi, på det internasjonale kunstfeltet. Gjennom økt samarbeid og nettverksbygging skal OCA initiere og legge til rette for kunstnere og kurators deltakelse på viktige plattformer i hele verden. OCA arbeider med internasjonale atelierprogrammer, samt tilskuddsordninger finansiert av Kulturdepartementet og Utenriksdepartementets. OCA er ansvarlig for Norges bidrag til billedkunstseksjonen på La Biennale di Venezia.